

346e concert

Woensdag 15 februari 2012

20.00 uur

Aleksandar Madžar, piano

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

Programma

Franz Liszt (1811-1886)

Bénédiction de Dieu dans la solitude
Nr. 3 uit *Harmonies poétiques et religieuses*
(1845-1853)

Moderato - Andante - Più sostenuto,
quasi Preludio - Tempo 1

Trois Etudes de Concert (1848)

Il Lamento, Allegro cantabile, As gr. t.
La Leggerezza, quasi Allegretto, f kl. t.
Un Sospiro, Allegro affettuoso, Des gr. t.

'Après une lecture de Dante',
Fantasia quasi sonata (1849)
Nr. 7 uit *deuxième année de Pèlerinage (Italie)*

Pauze

Ludwig van Beethoven (1770- 1827)

Zes Bagatellen op. 126 (1823-"24)
Andante con moto,
Cantabile e compiacevole, G gr. t.
Allegro, g kl. t.
Andante, *Cantabile e grazioso*, Es gr. t.
Presto, b kl. t.
Quasi allegretto, G gr. t.
Presto - Andante amabile e con moto
- Tempo 1, Es gr. t.

Sonate voor piano nr. 21 in C gr. t.
op. 53 'Waldstein' (1804)

Allegro con brio
Adagio molto,
Attacca subito il Rondo
Rondo: Allegretto moderato-
Prestissimo

Aleksandar Madžar, geboren in 1968 in Belgrado, begon zijn pianostudies op zesjarige leeftijd en werd in 1984 student bij Arbo Valdma aan het conservatorium in zijn geboortestad. Van 1987 tot 1989 studeerde hij bij Elisso Wirsaladze in Moskou en vervolgens in Straatsburg bij Edouard Mirzoian en bij Daniel Blumenthal in Brussel. In die jaren behaalde hij meerder prijzen, o.a. de 'Bärenreiter Preis' in 1985 en de 'Busoni International Piano Competition' in Bolzano in 1989. Hoewel Madžar in 1990 met veel succes als solist debuteerde bij de Berliner Philharmoniker, hield hij zich de jaren daarna op afstand van openbare optredens om zich in alle rust te kunnen wijden aan de muzikale verdieping van zijn pianospel. In 1996 was hij prijswinnaar op de 'Leeds Piano Competition'. Inmiddels heeft hij een drukke concertpraktijk naast zijn functies als docent aan het Conservatorium in Brussel en aan de Hochschule für Musik und Theater in Bern. In kamermuziekverband trad hij op met o.a. het Takács Kwartet en Isabelle van Keulen. In 2003 trad Aleksandar Madžar in onze serie op samen met de violiste Isabelle Faust en hij is een graag geziene gast op het jaarlijkse Internationale Kamermuziek Festival in Delft waar hij optrad met o.a. Liza Ferschtman. In 2007 gaf Aleksandar Madžar een indrukwekkend solorecital in onze serie met de Diabelli-Variaties van Beethoven, Miroirs van Ravel en een pianoversie van delen uit de Notenkraaker-Suite van Tsjaikovski.

PROGRAMMATOELICHTING

Op 22 oktober 2011 was het 200 jaar geleden dat **Franz Liszt** in het gehucht Raiding, gelegen nabij de Oostenrijks-Hongaarse grens, werd geboren, reden hem dit seizoen met een uitvoering van een aantal belangrijke composities te herdenken. Franz, enig kind, was in zijn vroege jeugd heel veel ziek, zo ernstig dat meerdere malen voor zijn leven werd gevreesd, maar op zijn zesde jaar was hij deze gezondheidsproblemen te boven en toen openbaarde zich zijn grote muzikale begaafdheid. Hij kreeg pianoles van zijn vader, die een goed amateurcellist en – pianist was. Op zijn negende trad Franz voor het eerst in het openbaar op en met financiële steun van adellijke heren rond vorst Esterhazy, bij wie vader Liszt als rentmeester werkte, werd een gedegen muzikale opleiding mogelijk gemaakt. Al spoedig kwam,

naast zijn grote muzikaliteit, een tweede aspect van Franz' geestesgesteldheid aan het licht: zijn hang naar godsdienst en mysticisme, die later soms dweepzieke vormen kon aannemen. In 1821 verhuisde het gezin naar Wenen waar Franz les kreeg van Carl Czerny en Antonio Salieri. Op 13 april 1823 gaf hij een concert in de Redoutensaal waarbij Beethoven aanwezig zou zijn geweest en Franz bij die gelegenheid een kus op het voorhoofd zou hebben gedrukt. Najaar 1823 verhuisde de familie naar Parijs waar Franz als groot pianofenomeen werd ontvangen. Hij leerde onberispelijk Frans spreken waarna hij zich ontwikkelde tot een ware kosmopoliet die op vele plaatsen in Europa werd geadoreerd.

In 1834 componeerde Liszt de eerste fantasiestukken waaruit later de tiendelige cyclus

'Harmonies poétiques et religieuses' zou ontstaan. De titel is identiek aan die van een dichtbundel uit 1830 van Alphonse de Lamartine (1790-1869). Het betreft een reeks van psalmachtige gedichten waarin de Lamartine zijn christelijk idealisme plaatst tegenover het atheïsme van Byron en tevens uiting geeft aan zijn sociale bewogenheid. Later zou de Lamartine breken met de kerk. 'Bénédiction de Dieu dans la solitude' neemt in het werk van Liszt, maar ook in de gehele pianoliteratuur als contemplatieve hymne ten dienste van de religieuze inhoud een bijzondere plaats in.

vanuit hogere sferen.

Het Andante in D heeft een meer aards karakter maar vervolgens voert

een gedragen zangthema (piu sostenuto, quasi Preludio) in Bes naar extase en tenslotte

naar de innerlijke vrede van Gods zegen die ervaren wordt in eenzaamheid en vereniging met de Natuur.

De drie Etudes de Concert, ook 'Caprices poétiques' genoemd, zijn briljante artistiek hoogwaardige oefenstukken, de eerste voor het uitvoeren van lange

zanglijnen die omranct worden door arpeggio's; de tweede is een 'vijfvingeretude' met dichte chromatische figuren; in de derde worden de melodielijnen verdeeld over beide handen; dit stuk heeft iets zwaarmoedigs dat de naam 'Un Sospiro' verklaart.

De eendelige Dante Sonata verklankt twee onderwerpen uit Dante's geesteswereld: de zuivere liefdesrelatie van Francesca da Rimini met de broer van de man met wie zij tegen haar zin was getrouwd en als tegenstelling de door Dante zo beeldend in La Divina Commedia beschreven hel, waartoe dit paar is veroordeeld.

De dalende lijn van overmatige kwarten gevolgd door een angst suggererend chromatisch motief in d verbeeldt de gang naar de hel, het koraal in Fis de hemelse zaligheid en het kortdurend geluk van de gelieven.

'Bagatelle' als aanduiding van een muziekstuk komt voor het eerst voor in 1717 bij François Couperin: 'Les Bagatelles' in de 'Ordre 10ème de clavecin'. In de muziek van de 18e eeuw komt de term dan sporadisch voor, maar wanneer Beethoven zijn drie pianocycli 'Kleinigkeiten' (op. 33, op. 119 en op. 126) ook Bagatellen noemt en zo laat uitgeven, burgert de naam in en krijgt deze navolgers, aanvankelijk alleen voor pianostukjes (Smetana, Saint-Saëns, Sibelius), maar later ook voor instrumentale combinaties (Dvořák, Poulenc) tot strijkkwartet aan toe (Webern). Beethoven's beroemdste bagatelle, 'Für Elise', kreeg geen opusnummer en bleef WoO 59.

In Bagatellen wordt muziek teruggebracht tot de essentie, maximale inhoud in de kleinst mogelijke vorm. Zijn Beethoven's eerdere Bagatellen meestal op zichzelf staande stukjes, bij de Bagatellen op. 126 - zijn laatste compositie voor de piano - is er veel meer onderlinge relatie en zij lijken bedoeld om als één geheel te worden uitgevoerd. Na het ingespannen componeren van de IXe symfonie moet het ongedwongen fantasievol spelen met muzikaal materiaal op microschaal bevrijdend hebben gewerkt. Jan Cayers schrijft in zijn biografie 'Beethoven' (de Bezige Bij, Amsterdam, 2010): 'de cirkel is gesloten: een halve eeuw nadat hij als kleine jongen een pak voor zijn broek

kreeg omdat hij op zijn pianootje zat te improviseren en enkele decennia nadat hij als toetsenadonis zijn publiek elektriseerde met zijn wilde fantasieën, kon Beethoven zich nu met plezier overgeven aan het verleidend spel van fonkelende ideeën en flitsende verbeelding, daarbij vertrouwend op zijn grote gevoel voor structuur en proportie'. Graaf Ferdinand von Waldstein, in 1762 geboren in Wenen en een kleurrijk figuur, maakte vanaf 1788 deel uit van het corps diplomatique in Bonn waar het hof van de keurvorst van Keulen (huis Habsburg) was gevestigd. Hij was Beethoven's eerste maecenas en wist in 1792 de keurvorst te overtuigen van het belang Beethoven naar Wenen te laten gaan en hem daar in contact te brengen met Haydn. Toen in 1794 Keulen en Bonn werden veroverd door de Fransen ging Waldstein in Engelse krijgsdienst om pas rond 1809 weer op te duiken in Wenen, waar hij in 1815 een glansrol speelde bij het organiseren van de vele partijen tijdens het congres van Wenen. Over contacten tussen Beethoven en Waldstein in Wenen is niets bekend. De opdracht van de sonate op. 53 is enigszins omstreden omdat deze ontbreekt op het manuscript; op de eerste uitgave uit 1805 staat deze echter wel vermeld. Deze sonate in de 'blanke' toonsoort C groot, geheel vrij van onderliggende spanningen en conflicten, is een toonbeeld van soevereine vormbeheersing. In feite betreft het een tweedelige sonate omdat het korte Adagio waarboven 'Introduzione' staat genoteerd, bedoeld is als inleiding op het grootse slottrondo.

Volgende concert:
Maandag 26 maart 2012 20 u.
New Zealand String Quartet
 PROGRAMMA:
Beethoven, Op 18, nr 1
Ross Harris, Variation 25
Jack Body, 3 Transcriptions
Schubert, 'Der Tod und das Mädchen'
19 u. Inleiding Ferdinand Korneit

Programmatietoelichtingen en
 recensies vindt u op de website:
www.kamermuziek-deventer.nl